

Γιατί ένα τέτοιο Συμπόσιο WHY SUCH A SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32635 & [doi:heal.uoi.12442](https://doi.org/10.12442/heal.uoi.12442)
Ο δρόμος ως το Συμπόσιο TOWARDS THE SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32632 & [doi:heal.uoi.12439](https://doi.org/10.12439/heal.uoi.12439)
Πρόγραμμα PROGRAM olympias.uoi.gr/32633 & [doi:heal.uoi.12440](https://doi.org/10.12440/heal.uoi.12440)
Ομιλίες (121 βίντεο) ORAL PRESENTATIONS (121 videos) <https://www.youtube.com/@1-706/videos>
ΠΡΑΚΤΙΚΑ PROCEEDINGS olympias.uoi.gr/32634 & [doi:heal.uoi.12441](https://doi.org/10.12441/heal.uoi.12441)
Απολογισμός: Ήμουν κι εγώ εκεί! REPORT: I WAS THERE! olympias.uoi.gr/33342 & [doi:heal.uoi.13058](https://doi.org/10.13058/heal.uoi.13058)
Παρόν άρθρο THIS PAPER olympias.uoi.gr/33201 & [doi:heal.uoi.12956](https://doi.org/10.12956/heal.uoi.12956). EN Summary follows

Περί της συνείδησης της ζωής και του θανάτου ή περί του εν ζωή θανάτου.
Μια διερεύνηση αναφορικά με το πώς και πότε πρέπει να πεθαίνουμε, υπό το πρίσμα της φιλοσοφικής οπτικής του Μπερζόν και του Γκουρτζιέφ¹

Πολυξένη Ζινδριλή²

Τομέας Φιλοσοφίας, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Περίληψη

«Ο θάνατος μου ψιθυρίζει στο αυτί: “Ζήσε” μου λέει, “έρχομαι”» (Βιργίλιος). Από την αρχαιότητα, οι δυαδικές αντιθέσεις (ζωή-θάνατος, ημέρα-νύχτα) διαμόρφωναν ανέκαθεν το σκηνικό πάνω στο οποίο στήνονταν το παιχνίδι της ζωής και της εξέλιξης. Η προσπάθεια να συνδυαστεί το Είναι με το Γίγνεσθαι, η σταθερότητα με τη μεταβολή ήταν μια δυναμική σχέση εναρμόνισης των αντιθέτων, την οποία διασφάλιζε η «συμπάθεια» Όλου-Μέρους. Πολλούς αιώνες αργότερα, η ίδια αντίθεση προσδιορίζει τις οντολογικές συντεταγμένες της συνείδησης, η οποία αναδύεται στην προσπάθειά της να διασχίσει το μεσοδιάστημα μεταξύ παρελθόντος-παρόντος, μνήμης-αντίληψης, βάθους-επιφάνειας (H. Bergson). Ο θάνατος λοιπόν, σε ψυχολογικό επίπεδο, δεν είναι παρά το εμπόδιο που πρέπει να υπερνικήσει η συνείδηση, ώστε να μετασχηματίσει τη μηχανικότητα της επιφάνειας προς την ελευθερία του βάθους.

Η σύγκρουση επιφάνειας και βάθους είναι σύγκρουση μεταξύ «προσωπικότητας» και «ατομικότητας», αυτοματισμού και ελευθερίας. Για να μπορέσει ο συνηθισμένος άνθρωπος να δραπετεύσει από τον ύπνο της προσωπικότητας, πρέπει να δεχτεί απ' έξω ένα σοκ, το οποίο πρέπει να

¹ 29-4-2017 18:00-19:30 Συνεδρία: Σ8 Γλυκιά η ζωή κι ο θάνατος μαυρίλα. Ομιλία 5η: [YouTube=5jLGoMne5Ns](https://www.youtube.com/watch?v=5jLGoMne5Ns) 12:18. Άρθρο: υποβολή 14-10-2022· αποδοχή 17-10-2022· κρίση από ομότεχνους (peer review) όχι· το πλήρες κείμενο έχει ήδη κριθεί (βλ. πλαίσιο στο τέλος). Αν οι σύνδεσμοι στην κορυφή αυτής της σελίδας δεν λειτουργούν: > ΠΡΑΚΤΙΚΑ: σελίδα 21: υποσημείωση 6.

Πώς να αναφέρετε αυτό το άρθρο: Ζινδριλή Π. «Περί της συνείδησης της ζωής και του θανάτου ή περί του εν ζωή θανάτου. Μια διερεύνηση αναφορικά με το πώς και πότε πρέπει να πεθαίνουμε, υπό το πρίσμα της φιλοσοφικής οπτικής του Μπερζόν και του Γκουρτζιέφ». Στο: «Πότε Πρέπει να Πεθαίνουμε; (ΠΠΠ). Πρακτικά 1ου Διεπιστημονικού Συμποσίου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 28-30 Απριλίου 2017. ISBN 978-960-233-288-7». Εκδόσεις Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αποθετήριο Ολυμπιάς, 7 Απριλίου 2024. Άρθρο Σ85: σς 3.
<https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33201> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12956>.

² Γεννήθηκε στα Ιωάννινα. Έκανε σπουδές Γεωπονίας (ΤΕΙ Θεσσαλονίκης) και Κοινωνιολογίας [Trento, Αθήνα (Πάντειο Πανεπιστήμιο)]. Εργάστηκε ως ελεύθερος επαγγελματίας (Αθήνα, Ρόδος, Ιωάννινα) στον χώρο της διαφήμισης και του λιανικού εμπορίου. Το διάστημα 1998-2008 έκανε τις μεταπτυχιακές σπουδές της στη φιλοσοφία [μεταπτυχιακό (Πλωτίνος), διδακτορικό (Henri Bergson, <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/12345-6789/27342>)] στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Τα τελευταία χρόνια έχει εργαστεί ως κοινωνιολόγος στον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα και στη Σχολή Μονίμων Υπαξιωματικών [ΣΜΥ, Τρίκαλα]. Το 2015 έλαβε το «Καυτατζόγλειο Βραβείο» για το βιβλίο της: *Από τη συνείδηση στη συνειδητότητα. Η συμβολή του Henri Bergson* [Τρίκαλα, Εκδόσεις Επέκεινα] και το 2020 κυκλοφόρησε το βιβλίο της: *Ιχνηλατώντας το ωραίο. Με οδηγό τη φιλοσοφία του Μπερζόν* [Αθήνα, Εκδόσεις Έννοια]. <https://biblionet.gr/personid=109028.pzindril@yahoo.gr>.

είναι όχι μόνο ένα και γερό, αλλά πολλά και συνεχή. Αυτά τον κάνουν ν' αντιληφθεί ότι η προσωπικότητά του, ο χαρακτήρας του είναι το κύριο εμπόδιο για την αφύπνισή του, έτσι ώστε να βρει τελικά το θάρρος να "πεθάνει" ως προς αυτό που ήταν και να αναγεννηθεί πλέον ως προς αυτό που πραγματικά είναι (Γκουρτζιέφ).

Το δράμα της σύγχρονης παιδείας έγκειται στο ότι εξοστράκισε τη δυναμική ασυμμετρία των αντιθέτων· στο ότι εκπαίδευσε τον άνθρωπο να τεμπελιάζει αντί να προσπαθεί. Όμως, στον δημιουργό (καλλιτέχνη, επιστήμονα, ήρωα) ο θάνατος δεν έχει καμία λαβή επάνω του. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις (αρρώστια, αυτοχειρία, ευθανασία κ.ά), η σχέση μας με το επέκεινα εξακολουθεί να τρομάζει. Συνεπώς, το ερώτημα που πρέπει να μας απασχολεί δεν είναι το πότε πρέπει να πεθαίνουμε, αλλά το πώς πρέπει να ζούμε.

Λέξεις-κλειδιά: επιφανειακό και βαθύ εγώ, προσπάθεια και αυτοματισμός, συνήθειες και δημιουργικότητα, συνείδηση ζωής, συνείδηση θανάτου, πώς πρέπει να ζούμε, προσωπικότητα και ατομικότητα, εν ζωή θάνατος, αντίθεση ζωής-θανάτου, αντίθεση βάθους-επιφάνειας, αντίθεση παρελθόντος-παρόντος, αντίθεση μνήμης-αντίληψης, σύγκρουση επιφάνειας-βάθους, σύγκρουση προσωπικότητας-ατομικότητας, σύγκρουση αυτοματισμού-ελευθερίας, δυναμική ασυμμετρία αντιθέτων, εναρμόνιση αντιθέτων, εναρμόνιση είναι-γίνεσθαι, εναρμόνιση σταθερότητας-μεταβολής, Bergson, Γκουρτζιέφ, τέλος της ζωής, θάνατος με αξιοπρέπεια, αξιοπρεπής θάνατος, καλός θάνατος, ωραίος θάνατος, ευ-θάνατος, ώριμος θάνατος, ανώριμος θάνατος, μεθώριμος θάνατος, πρόωρος θάνατος, θάνατος πριν την ώρα του, θάνατος στην ώρα του, θάνατος μετά την ώρα του, μετάωρος θάνατος, αθανασία στη Γη, ευθανασία, ιατρικά υποβοηθούμενη ευθανασία, δυσθανασία, προθανασία, μεταθανασία, μεταθανάτια μακροζωία, πότε πρέπει να πεθαίνουμε, ΠΠΠ, πότε οφείλομε να πεθαίνουμε, ΠΟΠ, πώς πρέπει να πεθαίνουμε, ΠώΠΠ, πού πρέπει να πεθαίνουμε, ΠύΠΠ, με ποιον δίπλα μας πρέπει να πεθαίνουμε, ΠνΠΠ, από ποια αιτία πρέπει να πεθαίνουμε, ΠάΠΠ, γιατί πρέπει να πεθαίνουμε, ΓΠΠ.

About consciousness of life and death or about death during life. An investigation about how and when we should die, through Bergson's and Gurdjieff's philosophical aspect.³

Polyxeni Zindrili⁴

Faculty of Philosophy, Department of Philosophy, University of Ioannina, Greece

Summary

³ 29-4-2017 18:00-19:30 Session: S8 Sweet the life and blackness the death. **Speech 5:** [YouTube=5jLGoMne5Ns](https://www.youtube.com/watch?v=5jLGoMne5Ns) 12:18. **Paper:** submitted 14 Oct 2022· accepted 17 Oct 2022· no peer reviewed; the full text has already been reviewed (see box at the end).

If the **links** at the top of the first page do not work: > Top of the 1st page: PROCEEDINGS: page 22: footnote 10.

Cite this article: Zindrili P. «About consciousness of life and death or about death during life. An investigation about how and when we should die, through Bergson's and Gurdjieff's philosophical aspect». In: «When Should We Die? (WnSWD). Proceedings of the 1st Interdisciplinary Symposium. University of Ioannina, Greece, April 28-30, 2017. ISBN 978-960-233-288-7». University of Ioannina Publications, Olympias repository. April 7, 2024. Paper S85: ps 3. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33201> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12956>.

⁴ She was born in Ioannina. She studied Agriculture (TEI Thessaloniki) and Sociology [Trento, Athens (Panteion University)]. She worked as a freelancer (Athens, Rhodes, Ioannina) in the field of advertising and retail trade. Between 1998-2008 she did her postgraduate studies in philosophy [postgraduate (Plotinus), PhD (Henri Bergson, <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/27342>, accessed 14-10-2022)] at the University of Ioannina. In recent years she has worked as a sociologist in the wider Public Sector and at the School of Permanent Non-Commissioned Officers [SMY, Trikala]. In 2015 she received the "Kaftatzoglio Award" for her book: *From consciousness to «self-consciousness»*. Henri Bergson's contribution [Trikala, Epekeina Publications] and in 2020 she released her book: *Tracing the Beautiful. Guided by Bergson's philosophy* [Athens, Ennoia Publications]. <https://biblionet.gr/personid=109028>. pzindrili@yahoo.gr.

«*Death whispers in my ear: "Live" he tells me, "I'm coming"*» (Virgil). Since ancient times, binary oppositions (life-death, day-night) have always shaped the scene on which the game of life and evolution was based. The effort to combine Being with Becoming, constancy with change, was a dynamic relation of harmonizing opposites, ensured by the "sympathy" of the Whole-Part. Many centuries later, the same opposition determines the ontological coordinates of consciousness, which emerges in its attempt to cross the interval between past-present, memory-perception, depth-surface (H. Bergson). Death, then, on a psychological level, is nothing more than an obstacle that must be overcome by consciousness in order to transform the mechanics of the surface towards the freedom of the deep. The conflict of surface and depth is a conflict between 'personality' and 'individuality', automation and freedom. In order for the ordinary man to escape from the sleep of the personality, he must receive a shock from without, which must be not only one and strong, but many and continuous. These make him realize that his personality, his character is the main obstacle to his awakening, so that he finally finds the courage to "die" to what he was and to be reborn now to what he really is (Gurdjieff). The drama of modern education is that it has ostracized the dynamic asymmetry of opposites; that it has trained man to be lazy instead of trying. But for the creator (artist, scientist, hero) death has no hold on him. In all other cases (illness, suicide, euthanasia, etc.), our relationship with the afterlife is still frightening. Therefore, the question that should concern us is not when we should die, but how we should live.

Keywords: *superficial and deep ego, effort and automatism, habits and creativity, consciousness of life, consciousness of death, how we should live, personality and individuality, death during life, life-death opposition, depth-surface opposition, past-present opposition, memory-perception opposition, surface-depth conflict, personality-individuality conflict, automation-freedom conflict, dynamic asymmetry of opposites, harmonization of opposites, harmonizing being-becoming, harmonizing stability-change, Bergson, Gurdjieff, end of life, dying with dignity, good death, mature death, premature death, postmature death, immortality, euthanasia, medically assisted euthanasia, eüthanassía, dysthanassía, prothanassía, metathanassía, posthumous longevity, when should we die, WnSWD, when must we die, WnMWD, how should we die, HSWD, where should we die, WrSWD, whom should we die with, WmSWD, what cause should we die from, WCSWD, why should we die, WySWD.*

Πλήρες κείμενο {«έχει εγκριθεί από την επιτροπή κριτών (σύστημα 'τυφλής' κρίσης)», επιβεβαίωση υπεύθυνου έκδοσης 2-6-2021}: Πολυξένη Ζινδριλή (2022). «Περί της συνείδησης της ζωής και του θανάτου ή περί του εν ζωή θανάτου». *Φιλοσοφείν: έπιστήμη, εüνοια, παρρησία*, 26: 213-240. <https://philosophein-periodiko.blogspot.com/> (πρόσβαση 17-10-2022).

Full text («approved by the panel of judges ('blind' judging system)», editor's confirmation 2-6-2021): Polyxeni Zindrili (2022). "About consciousness of life and death or about death during life". *Φιλοσοφείν: έπιστήμη, εüνοια, παρρησία*, 26: 213-240. <https://philosophein-periodiko.blogspot.com/> (accessed 17-10-2022).